

ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ПЛОДОООВОЧЕКОНСЕРВНОЇ ПРОДУКЦІЇ

На сучасному етапі найважливішим завданням агропромислового комплексу є найповніше задоволення потреб населення в продуктах харчування. Досягти цього можна лише за умови успішного функціонування ринку продовольства, складовою частиною якого є ринок плодоовочеконсервної продукції.

Аналіз розвитку ринку плодоовочеконсервної продукції за роки реформування економічних відносин свідчить про руйнацію територіальних пропорцій, що склалися протягом десятиліть. Перехід економіки регіонів до ринкових відносин відбувається, на жаль, нерегульовано, поза державним централізованим контролем. Внаслідок цього, замість поступового зближення рівнів соціально-економічного розвитку регіонів, спостерігаємо їх диференціацію. Через слабку керованість з боку держави процесами регіонального розвитку плодоовочеконсервної галузі у багатьох регіонах практично перестали діяти стимули саморозвитку, і це призвело до майже депресивного стану.

Стан регіональних ринків плодоовочеконсервної продукції в значній мірі залежить від факторів зовнішнього середовища.

Зокрема, культурні фактори проявляються у тому, що ставлення вітчизняних споживачів до традиційних продуктів переробки овочів і фруктів у цілому є позитивним, але в сучасних умовах основна маса населення України віддає перевагу найнеобхіднішим і найдешевшим продуктам, що стримує розвиток плодоовочеконсервного виробництва, створює проблеми регіонального розподілу цих товарів.

Вплив природних факторів полягає у тому, що неврожайність тих чи інших сільськогосподарських культур, у зв'язку з непередбачуваними погодними умовами, вимагає додаткових зусиль для їх залучення з інших регіонів, що призводить до зростання витрат виробництва.

Вплив демографічних факторів проявляється у нерівномірному розподілі по регіонах частки громадян пенсійного віку і працездатного населення, що тісно пов'язане зі структурою споживання продуктів харчування в цілому і консервів зокрема.

У зв'язку з тим, що в Україні ще не створено правової бази, необхідної для досягнення регіонами оптимальної економічної самостійності, нема чіткого розмежування повноважень між центральними та місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування з питань управління соціально-економічним розвитком регіонів, до негативних чинників зовнішнього середовища можна віднести й правові фактори.

Усе це зумовлює необхідність вжиття цілеспрямованих заходів державної регіональної економічної політики, які б забезпечили ефективне регулювання процесів регіонального розвитку в плодоовочеконсервній галузі, узгодження дій центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо послідовного впровадження ринкових відносин.

Відзначимо, що в умовах командно-адміністративної економіки функціонування ринку плодоовочеконсервної продукції було стихійним: споживчий попит ніхто не вивчав, а населення змушене було купляти те, на чому спеціалізувалося плодоовочеконсервне виробництво даної території. На етапі переходу до ринкової економіки підприємства, які досі ігнорували питання попиту, зрозуміли, що виробництво має змогу розвиватися лише за умови його адекватності рівню кінцевого споживання.

Нині споживчий ринок уже не належить до структурних елементів централізовано-планової системи управління, проте і не є достатньо саморегульованим механізмом. Таке становище потребує аналізу як елементів колишньої системи, що зберігаються ще в процесі її трансформації у змішану, так і нових економічних явищ, котрі виникають у результаті проведення реформ.

Нинішній незадовільний соціально-економічний стан регіонів є наслідком загальної кризи економіки. Незважаючи на потужний аграрний потенціал, величезні можливості для стабілізації і поживлення плодоовочеконсервного виробництва, в Україні не помітні суттєві позитивні зрушення.

Серед безлічі причин, що впливають на формування регіональних ринків плодоовочеконсервної продукції в Україні, виділимо наступні:

- невідповідність між природними й трудовими ресурсними потенціалами, з одного боку, і рівнем розвитку плодоовочеконсервної галузі, з іншого;
- складність формування ринкового середовища з причин надмірної залежності від регіональної влади;
- ігнорування на практиці принципу регіонального господарювання;
- недостатня дієвість державної регіональної економічної політики.

Аналіз зарубіжних досліджень з проблем територіального розвитку свідчить про різноманітність методів усунення регіональних проблем. Зазначимо, що важливою частиною системи державного управління ринком плодоовочеконсервної продукції в розвинутих країнах є цільові програми, які виконують роль активного методу регулювання ринкової економіки, мобілізації зусиль для проведення активної регіональної політики.

У цих країнах вивченням регіональних ринків займається окрема галузь суспільно-географічної науки — маркетингова географія, яка виявляє закономірності територіальної організації виробничо-споживчого комплексу та його особливості в різних регіонах.

Відповідно до положень цієї науки, формування ринку плодоовочеконсервної продукції повинно орієнтуватися на сегменти ринку. Серед найпоширеніших видів сегментації ринку виділимо його географічний розподіл, який дає змогу відокремити регіональні ринки плодоовочеконсервної продукції.

При оцінці сегментів ринку потрібно враховувати їх величину та привабливість. Вирішальною при цьому є величина сегмента, яка характеризується кількістю потенційних споживачів даної продукції. Оскільки попит на плодоовочеві консерви – це одна з форм потенціалу ринку, то формування регіонального споживчого потенціалу перебуває під впливом можливостей населення, яке проживає на території регіону, придбати певну кількість плодоовочевих консервів, обумовлених попитом на них.

Споживчий потенціал регіональних ринків плодоовочеконсервної продукції характеризується його ємністю, тобто максимально можливим обсягом продажу цієї продукції за певних умов у відповідний проміжок часу.

Ємність регіональних ринків великою мірою визначається чисельністю споживачів сегмента, тому найбільшу ємність мають територіальні ринки Придніпровського, Донбаського, Центрального та Східного регіонів, в яких проживає велика кількість населення.

З точки зору привабливості регіональних сегментів, найкращими з них є Південний, Центральний регіони та Республіка Крим, в яких зосереджений розвиток овочівництва та садівництва.

Донедавна вважали, що овочівництво, як і садівництво – це збиткові галузі сільського господарства, тому високий аграрний потенціал деяких регіонів не використовували для вирощування культур, які найкраще піддаються переробці на плодоовочеконсервних підприємствах.

Наприклад, природно-кліматичні умови Поділля дають змогу не тільки достатньо забезпечувати себе деякими видами плодоовочеконсервної продукції, а й постачати їх в інші регіони України та на експорт.

Враховуючи те, що в даному регіоні існують сприятливі умови для вирощування цукрової кукурудзи, попит на яку високий, необхідно запровадити її переробку на існуючих плодоовочеконсервних підприємствах з метою забезпечення цією продукцією багатьох регіонів України, які досі споживали аналогічні консерви імпортного виробництва.

На даній території необхідно також збільшити площі під помідорами, зеленим горошком, кабачками, огірками, цибулею, які дають у регіоні високі врожаї, мають особливі смакові властивості після переробки і консерви з яких користуються великим попитом на споживчому ринку.

Незважаючи на сировинну орієнтацію плодоовочеконсервної галузі, при формуванні регіональних ринків її продукції необхідно керуватися принципом: спочатку дізнатись, який асортимент плодоовочевих консервів задовольняє місцевий ринок, у якій кількості, за яку ціну, а лише потім думати про організацію виробництва в регіоні.

Таким чином, формування регіональних ринків плодоовочеконсервної продукції може бути успішним лише за умови узгодженості взаємних інтересів сільськогосподарських товаровиробників плодоовочевої продукції і підприємств з її переробки та орієнтації галузі на потреби споживачів.

Крім цього, на регіональному рівні слід вирішити ряд важливих завдань:

- створити гнучку систему надання плодоовочеконсервним підприємствам регіону кредитів та фінансової допомоги;
- створити мережу ринкової інфраструктури, яка може контролювати відповідність між попитом та пропозицією на плодоовочеві консерви;
- сформувати заохочувальний для виробництва механізм оподаткування та систему страхування підприємств від різноманітних підприємницьких ризиків.

Здійснення цих заходів сприятиме ефективному функціонуванню плодоовочеконсервної галузі, повноцінному забезпеченню населення її продукцією в усіх регіонах України.

Література

1. Голиков А., Черномаз П. Пространственный анализ сбыта рынка Украины // *Бизнесинформ*. – 1997. – № 15. – С. 35–36.
2. Дзісь Г. Роль регіонів у становленні національної економіки України // *Економіка України*. – 1999. – № 10. – С. 19–28.
3. Пила В., Абрамов В. Деякі підсумки і перспективи розвитку регіонів України // *Економіка України*. – 1999. – № 1. – С. 40–47.
4. Сухенко О. М. Регіональний розвиток овочеконсервного виробництва в Україні // *Економіка АПК*. – 1996. – № 12. – С. 31–36.